

Prontxio ta Kalixto

Luzaroan bizi izana zan Prontxio Ameriketara, eta an dirutza polita egin ostean, bere jaioterrira itzuli zan. Irurogei bat urteko-edo izango zan, eta jantzi dotoreak eroiazan soiñean. Euskal erri txiker bateko semea izaki, itxasoz beste aldera euki eban bizitza bere errikora egokituten egiñaal aundiak jotzen ebillen, baiña kosta egiten jakon orratik; erritar geienak polito artu dabe, batzuek gibel-bildurrez begiratuten dautsoen arren. Bertako jentea jatorra ta nasaia zan, endreamakilla batzuk ba egozan be.

Eldu dautso Prontxio-k bere bideari, ta okindegitik oja artu ta tabernazulora sartzeagaz batera txola bat whisky eskatu dau. Ostaturko jende geiena ardaoa edota garagardoa edaten dabil, baiña Prontxio -k edari orreik gitxietsi egiten dauz.

Ara, gure indiano xaarra... ! Ardaoagaz konpormatu ez ta whiskyaren eske... !, orru egin dau gazte mozkor batek.

Segi egik eure ortan, txapel orrek, ez naqik gero berotu... !, arin erantzun dautso amerikanoak.

Eroan gitxikoa doqu Prontxio, ta norbaitek zirika-

tzen badau, bereala egingo dautso aurre; jarraitu egin dau: Txarto eziak dagoz oraingo gazteak, ezta urrik emon ez geure garaikoakaz. Ameriketara be ez dot olango portatera exkakik ikusi!

Zer diñozu, Prontxio, diño beste batek: Ameriketatik elduten jakuzan barrietan lege-auste ta lardaskeria baiño ez doqu-ta ikusten; ango jendearen eziñ-egona... Ango ibillera barregarriak... Nun bizi ete leike geure Euskalerrin baiño obeto? Munduan ez dago olangorik!

Prontxio -k amorratu antzean badirautso: Bai, zuek artaburuok zeuon txilborrari baiño ez dautsozue begiratuten... ! Txapel orrek egoki ikustea galazotuten dautsu, alajainkoa!

Aizu, ori bai jokaera kaxkarra, geure gauzak zapuztea ta nundinaiko oitura ta ibillera arrotz eta illunak geureganatzea! Zeuk gaztetan buruan zeroian txapelari muxiñ egiten dautsozu orain! Laiñeza ederrak artu dozuz lur illun urrun areitan, gero!

Ozenki xamar dabizanez, tabernariak nasaixeago berba egin daiela esan dautse, ganerakoan bezeroak uxatuko dautsoezalakoan. Marixe esaten dautsoe

tabernariari, ta ez da edale arrotuen bildur, ta badaki jakin areik gobernatuten, ak baretu daitezala agindu dautsen baizen laster ixildu dira-ta.

Bai, zuek, emengo gazteak, amerikarren antza artu gura dozue, ta jazkeran

Zenbait zaarsaridun erriko ostatura sartu da, amarretakoa-edo egiteko asmoz; zaarsaridunak soilik ez, badira tartean bakan batzuk ere lauzpabost zorria baiño alperragokoak, denpora nun pasa jakin ez ta egun osoan tabernazuloan sartuta egonean egon oi diranak. Zirkiñik jo ez, baiña edan bai majo...

Kalixto dogu orreitako bat; bera da danetan mozkorreña ta besteak maxiatuten, besteakaitik txarto esaka jarduten da beti. Txopin bat ardao zurrutatu dau onezkero, alajaiña... !

Ara nun sartu dan biajante bat, soiñean jazki apaiñ eta xotillak eukazala, ttattarra ta guzfi...

-Ño, dotore zagoz, gero... -diñotso Kalixto -k. Bilbao uritik etorriko zara, jokiña, zu ez zara erri txiker batekoa...

Biajanteak begirakun zorrotz bat jaurtin bai, baiña ez dautso ezertxo be erantzun, bearbada gogoak emongo ba -eutson be.

Auxen bai señoritue. Ze, ez diranak be saltzera zatoz? Zoiaz ba, etorri zaran lekutik! Ez dok ententituten, ala? - barriz be diño Kalixto petralak; mama goxoak barrera jan dautsola-ta, zer esaten dauan be ez dakiala diñardu. - Ez dok ententituten... Berorika egingo dautsot berba orduan. Danak Berorika berba egingo dautsoe...

Aizu, aobero zoroa, ez naz zuzaz berba egitera etorri, emengo nagusiagaz egon naiten baiño. Ta orain, itxi naqizu baketan!

Zagoz ixilik, Kalixto - badirautso tabernako nagusiak, Marixe andrak. - Zagoz ixilik, bezeroak ta biajantea uxatuko daustazuz bestelan; zu bai gixon exkaxa ta baldrasa... Urrengoan aize artuten bialduko zaitut. Kalixto'ren aldean daagozan zaarsaridunetako batek badirautso:

Aizu, Kalixto, zuk bai arrazoea... Gu bai, ederto bear egindakoak... Orreik, ostera, traje elegantea soiñean jantzi ta ortxe ibilliko jatzuz, pinpirin-pinpirin, andratan joango ba lira bezalaxe - iñoan jubilatua;

Prontxio amerikauak iñoan:- Izan be, jente askorentzat, soiñean buzoa ta mahoizko galtzak daroezanak besterik ez dabe bear egiten. Zeozertaz berba egitea dozue kontua, antza danez.

Alako batean sartu da Yon tabernara; ez dabil ez bearrean, ez ta ikasten be. Jazkera arlotea antzematen joko, prakak adabakinez beteak, ta ule arro andia dauko.

Eusko ez da oindiño etorri, ala? - itaundu dautso otz antzean Marixe tabernariari; jarraitu dau - beregaz moskeauta nago, arrapatzen dodanean...

Emen beintzat ez dogu sesiorik gura, leendik be naikoa badoqu-ta - moztu dautso berbetea Marixe'k garratz.

Moskeauta? Zorritua bai egongo az i, ule naasi orretan zorri-partz ederrak eukingo dozak... Amorrarazota edo amorrak jota esan naiko dok ba, alajainkoa! - iñoan Kalixto -k.

Ara, betiko sasi-letraua, barrero baztarrak nastuten. Ta Jainkoa aitatu be ez eistazu niri egin! - Orra orain dala ondo gitxi arte ain elizkoia izan dan erria, orain erlejiñoaren etsai gorri biurturik.

Eliz atariko eskale bat dirudik itxura barregarri orregaz! Garai batean geuk be adabakiñak eroaten genduzan, baiña bear gorriagaitik, ez zuek dana omen dakizuen oiek bezala, moda utsagaitik...

- Kalixto-k orruka.

Marixe-k ostera be artu bear izan dau berbea, ta bai artu be, bai ala bai kargu artu dautse-ta; gogoak ematen dautso gaztea ta nagusia kalera-tzeko, baiña gelditzen jakon egonarri eutsi dautso zela-alan, ta barriketa gitxi. Giroa apurtxu bat baretu joku oilloteqi artan, ta aurrera doia goiza.